

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Türkiye’de engelli kadınların işgücü piyasasında karşılaştığı çok katmanlı ayrımcılığın; toplumsal cinsiyet eşitsizliği, sağlamlılık, bakım emeği yükü ve güvencesiz çalışma biçimleriyle birlikte bütünlüklü biçimde incelenmesi; engelli kadınların eşit yurttaşlık, onurlu çalışma ve bağımsız yaşam haklarının güvence altına alınması amacıyla Anayasa’nın 98’inci ve İçtüzüğü’nün 104 ve 105’inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

Nejla DEMİR
Ağrı Milletvekili

GEREKÇE

Türkiye’de engelli kadınlar, işgücü piyasasında hem engellilik temelli hem de toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığa aynı anda maruz kalmaktadır. Bu durum, yalnızca bireysel değil, yapısal ve sistematik bir eşitsizlik rejiminin sonucudur. Engelliliği hâlâ “bakım nesnesi” ve “yardım öznesi” olarak gören anlayış, kadınları ise geleneksel bakım rolleriyle tanımlayan patriyarkal sistemle birleştiğinde engelli kadınlar için istihdam alanı neredeyse erişilemez hale gelmektedir.

Resmî veriler, bu yapısal dışlanmayı açık biçimde ortaya koymaktadır. Engelli kadınların istihdam oranı yüzde 7,9 düzeyindeyken engelli erkeklerde bu oran yüzde 27,8’dir. Engelli nüfusun genel işgücüne katılım oranı yüzde 22,1 iken engelli erkeklerde yüzde 35,4, engelli kadınlarda ise yalnızca yüzde 12,5’tir. Bu tablo, engelli kadınların işgücü piyasasından en fazla dışlanan toplumsal grup olduğunu göstermektedir. Engelli olmayan kadınların dahi erkeklere kıyasla daha düşük oranda istihdam edildiği bir ülkede, engelli kadınlar çok daha ağır bir eşitsizlikle karşı karşıyadır.

Engelli kadınların önemli bir bölümü sosyal güvenceden yoksun, düşük ücretli ve kayıt dışı işlerde çalışmakta; çalışanların büyük bir kısmı temel gelirini eşine ya da ailesine bağımlı biçimde sürdürmektedir. Gelirlerin önemli ölçüde giderleri karşılamadığı ifade edilmekte; bu

durum engelli kadınları ekonomik bağımlılık döngüsüne hapsedmektedir. Sendikal örgütlenme oranları düşüktür ve işyerlerinde ayrımcılık, mobbing ve cinsel taciz vakaları çoğu zaman görünmez kalmaktadır. Engelli kadınlar, işyerinde hem “verimlilik” gerekçesiyle dışlanmakta hem de “bakım sorumluluğu” bahanesiyle işe alım süreçlerinde geriye itilmektedir.

Bakım emeği sorunu, engelli kadınların istihdama katılımındaki en kritik engellerden biridir. Engelli bir yakınına bakan kadınların aldığı “evde bakım ödeneği” adı altında aldığı ödenekler yetersizdir ve bu sistem kadınları ev içine hapseden bir yapıya dönüşmektedir. Bakım hizmetlerinin kamusal ve nitelikli biçimde örgütlenmemesi; ücretsiz, erişilebilir kreş ve bakım merkezlerinin yetersizliği; yaşlı ve engelli bakımının aile içine bırakılması, engelli kadınların hem bakım veren hem de istihdamdan dışlanan bir konuma itilmesine yol açmaktadır.

Mevcut engelli kota uygulamaları da sorunu çözmekten uzaktır. Özel sektörde yüzde 3, kamuda yüzde 4 olarak belirlenen engelli istihdam kotası hem düşüktür hem de cinsiyet eşitsizliğini gözetmemektedir. Bu kotaların engelli nüfusun toplam nüfus içindeki oranına yükseltilmesi gerekmektedir. Uygulamada kotanın büyük ölçüde erkek engelliler üzerinden doldurulduğu; engelli kadınların ise işe yerleştirmede son sıraya bırakıldığı görülmektedir. Yaptırımların caydırıcılığı zayıf olup, erişilebilirlik yükümlülükleri fiilen denetlenmemektedir.

Fiziksel, dijital ve toplumsal erişilebilirlik sorunları engelli kadınların çalışma yaşamına katılımını sınırlamaktadır. Ulaşım, işyeri mimarisi, teknolojik altyapı ve çalışma saatleri engelli kadınların ihtiyaçlarına göre düzenlenmemiştir. Bu durum yalnızca istihdama girişte değil, istihdamda kalıcılıkta da ciddi kayıplara yol açmaktadır. İşyerlerindeki cinsiyetçilik, cinsel istismar ve taciz vakalarının yaptırımsız kalması da engelli kadınların işgücü dışında kalmasını etkilemektedir.

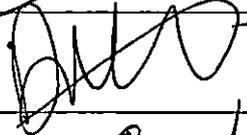
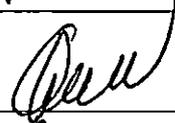
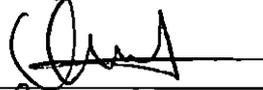
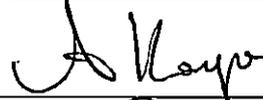
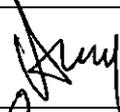
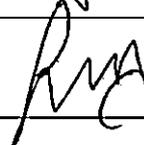
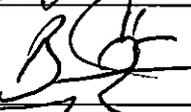
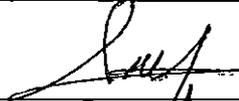
Bu yapısal tablo karşısında, engelli kadınların özgür ve bağımsız bir yaşam kurabilmesi için istihdam politikalarının hak temelli bir anlayışla yeniden yapılandırılması zorunludur. Bakım emeğinin kamusallaştırılması, kamusal bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve evde bakım sisteminin kadınları işgücü piyasasından dışlamayan biçimde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Engelli istihdam kotasının artırılması, bu kotanın cinsiyet eşitliğini gözetilen bir yapıya kavuşturulması ve engelli kadın istihdamına yönelik pozitif ayrımcılık mekanizmalarının oluşturulması kaçınılmazdır. İşyerlerindeki cinsel nitelikli suçlar ve mobbing yaptırımsız kalmamalıdır. Kota yükümlülüğünü yerine getirmeyen işverenlere yönelik

yaptırımlar güçlendirilmeli, elde edilen kaynaklar engelli kadınların mesleki eğitimi ve istihdamına tahsis edilmelidir.

Bununla birlikte, işyerlerinde erişilebilirlik standartları zorunlu ve denetlenebilir hale getirilmeli; esnek ve uzaktan çalışma modelleri engelli kadınların ihtiyaçlarına uygun biçimde yaygınlaştırılmalıdır. Engelli kadınlara yönelik mesleki eğitim, girişimcilik destekleri ve sosyal güvenlik teşvikleri artırılmalı; sendikal örgütlenme önündeki engeller kaldırılmalıdır. Yerel yönetimlerin sosyal politika araçları güçlendirilerek engelli kadın istihdamına yönelik projeler desteklenmeli; merkezi idare ve yerel yönetimler arasında eşgüdümlü bir politika çerçevesi oluşturulmalıdır. Politika üretim süreçlerinde engelli kadınların ve örgütlerinin doğrudan katılımı sağlanmalı; karar alma mekanizmalarında eşit temsiliyet ilkesi hayata geçirilmelidir.

Engelli kadınların emeğinin görünmez kılındığı, ekonomik bağımsızlıklarının engellendiği ve yaşamlarının sosyal yardım mekanizmalarına indirildiği mevcut sistem sürdürülebilir değildir. Onurlu çalışma hakkı, sosyal devlet ilkesinin temel unsurlarındandır ve engelli kadınlar için ayrıcalık değil, anayasal bir haktır.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, engelli kadınların işgücü piyasasında karşılaştığı çok katmanlı ayrımcılığın; istihdam, ücret, sosyal güvenlik, bakım emeği, erişilebilirlik ve kota uygulamaları boyutlarıyla kapsamlı biçimde araştırılması, yapısal sorunların tespiti ve hak temelli çözüm politikalarının geliştirilmesi amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasını arz ve teklif ederiz.

1	SÜMEYYE BOZ ÇAKI	MUŞ	
2	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
3	SERHAT EREN	DİYARBAKIR	
4	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
5	GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT	VAN	
6	NEVROZ UYSAL ASLAN	ŞIRNAK	
7	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
8	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
9	VEZİR COŞKUN PARLAK	HAKKARİ	
10	ALİ BOZAN	MERSİN	
11	SALİHE AYDENİZ	MARDİN	
12	GÜLDEREN VARLI	VAN	
13	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
14	BERDAN ÖZTÜRK	DİYARBAKIR	
15	ZEYNEP ODUNCU KUTEVİ	BATMAN	
16	CENGİZ ÇİÇEK	İSTANBUL	
17	MEHMET KAMAÇ	DİYARBAKIR	
18	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
19	GEORGE ASLAN	MARDİN	
20	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	